

ПРАВО НА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ

За найконсервативнішими підрахунками зґвалтування у світі відбувається кожні дві хвилини. Сумна статистика наводить на сумні роздуми. І хоч у наш час насильство породжує покарання – це не призвело до його зникнення і, на жаль, ніякі моральні постулати не можуть викоренити схильності людей до насильства, а отже, проблема насильства була і залишається актуальною проблемою суспільства.

Право на особисту недоторканість, проголошене ст. 29 Конституції України, треба розуміти як право людини на її тілесну, статеву і психологічну захищеність від будь-якого неправомірного посягання на свободу, життя, здоров'я, честь і гідність особи тощо.

Окремо слід виділити статеву недоторканість людини, яка досягла статевої зрілості від незаконної зміни (корекції) статевої належності, штучного переривання вагітності, штучного запліднення та імплантації ембріона, стерилізації, а також захищеність людини, яка не досягла статевої зрілості, від статевих зносин, а дитини – від розпусних дій. Відповідно статєва свобода – право людини, яка досягла статевої зрілості, самостійно вирішувати питання про своє статєве життя [1]. Кримінальний закон охороняє статєву волю жінки і чоловіка однаково.

Статєвими злочинами називають передбачені кримінальним законом сексуальні посягання на статєву волю, статєву недоторканість, умови нормального розвитку неповнолітніх та нормальний уклад у галузі статєвих відносин. Суспільна небезпечність цих злочинів полягає в тому, що вони, посягаючи на статєву недоторканність, здоров'я і гідність людини, завдають глибокої, нерідко непоправної, психічної травми, навіть якщо не брати до уваги фізичну шкоду.

Найпоширенішим серед статєвих злочинів є зґвалтування. Потерпілою від зґвалтування може бути особа жіночої і чоловічої статі [4].

Насильство є однією з найбільш негативних вад цивілізації.

Уперше поняття “зґвалтування” зустрічається у XI ст. “Російської правди” – основному джерелі права Київської Русі, а саме у “Статуті Ярослава Володимировича”. В церковних статутах Володимира і Ярослава до злочинних дій відносяться “умикання”, “пошибання” (зґвалтування) боярських дружин і дочок, зґвалтування дівичі групою осіб.

У 1529 р. прийнятий перший статут Великого князівства Литовського, у якому злочинів зазначалося: “Якщо хто-небудь зґвалтував жінку або дівчину, незалежно від її стану, то такий гвалтівник повинен бути присуджений до страти. Якщо ж постраждала побажала б вийти за нього заміж, то це в її волі, а злочинець тоді прощається”.

У XVIII ст. на території Нової Січі приведення на Січ жінки відносилось до злочинів проти порядку управління. Суворому покаранню піддавався козак, який “порочит жінчину по пристойности”, оскільки такий злочин “к обесславленію всего войска запорожского простирается”.

Так, Артикул військовий 1715 передбачав відповідальність за зґвалтування жінки, “...хоча над блудницею або чесною жінкою, і слід.. не на особу, але на справу і саме обставини дивитись” [2]. Отже, генеза протидії сексуальній злочинності розвивалася поступово.

У листопаді 1992 р. було розпочато першу Великобританську кампанію з попередження насильства проти жінок. “Zero Tolerance” (Українською: “Не терпіти (не пробачати) нічого”) – назва цієї кампанії, яка триває й по сьогодні та має широку підтримку усіх верств населення.

Ось деякі світові дані її статистичних досліджень: Дві з кожних п’яти жінок зазнають сексуальних переслідувань чи образливих дій. 70 % усіх жінок зазнають сексуальних переслідувань і домагань образливого характеру. 61 % зґвалтувань відбувається у приміщенні, як правило – в помешканні жертви. 85 % гвалтівників – знайомі. Знущання й насильство над жінкою в сім’ї складає одну чверть усіх відомих випадків насильства. Лише про два відсотки усіх насильницьких нападів на жінку повідомляється до поліції. Одну з кожних п’яти жінок гвалтує її чоловік або партнер. У 78 % обвинуваченим у зґвалтуванні виносять виправдувальний вирок.

І вже зовсім вражає такий факт: виявляється, вік та зовнішній вигляд жінки не відіграють ніякої ролі: гвалтують усіх – від трирічного до дев’яностотрирічного віку. Дослідження показали, що більшість чоловіків-гвалтівників мали сім’ї чи любовні зв’язки й перебували в період вчинення насильства над іншою жінкою в чудових стосунках із своїми постійними партнерками [3]. За даними досліджень, найчастіше починають статеве життя дівчатка 14-15 років. Окрім цієї групи, є дівчатка, які вступили в перший сексуальний зв’язок у 12 років – 5 %, у 13 років – 14 %, у 16 років – 19 Лише у 25 % випадків, зі слів дівчат, інтимна близькість сталася за бажанням обох партнерів [5].

І лише одна із сотні звертається за кваліфікованою допомогою. Чому? Чи не тому, що сподівання на захист її прав достатньо часто виявляються марними.

Література

1. Рабинович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина. – С. 121-129.
2. Синеокий О. Генеза протидії сексуальній злочинності // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 10. – С. 15-19.
3. Алла Феофанова. Мій дім – моя фортеця: журнал “Єва” // www.lifejournal.com.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Під ред. М.І. Мельника, М.И. Хавронюка. – К., 2003.

5. Гурлева Т.С. Дівчинка-підліток як жертва та ініціатор сексуального насильства: психологічні причини та наслідки // Практична психологія і соціальна робота. – 2005. – № 6. – С. 61-68.

О.М. Заїка

Українська академія банківської справи НБУ

ПРАВО СПОЖИВАЧА НА СВІДОМИЙ ВИБІР ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

В Україні щороку гине більше 60 тисяч людей внаслідок насичення ринку неякісними, фальсифікованими, небезпечними для життя і здоров'я продуктами харчування. На даний момент у державі не сформована ефективна система нагляду і контролю, яка б давала споживачам гарантію на придбання ними якісних товарів. Не існує також системи інформування громадян про їх права і дійсний стан на споживчому ринку. Особливе занепокоєння викликає обсяг постачання на територію України генетично модифікованих (ГМ) – продуктів харчування і компонентів для їх виробництва. Взагалі небезпеку несуть у собі не стільки трансгени, скільки їх безконтрольне використання і ввезення на територію України. ГМ-продукти дешевші, тому вони так успішно конкурують на ринку з генетично незміненими аналогами. Зараз ніхто не з медиків, науковців – генетиків не може точно сказати, як ГМ-продукти впливають на організм людини, майбутні покоління. Адже наслідки від харчування такими продуктами можуть бути дуже не передбачуваними. Властивості та побічні ефекти ГМ-продуктів ще досліджені недостатньо.

Це – реалії, яка не можна не враховувати. Але у споживача має бути право інформованого вибору – які саме продукти купувати. Досвід розвинених країн показує, що найефективніше право споживача на свідомий вибір продуктів харчування здійснюється через механізм прийняття відповідних нормативних актів щодо безпеки цих продуктів, встановлення юридичної відповідальності за правопорушення у цій сфері, тобто наявності системи біобезпеки стосовно генетично модифікованих організмів (ГМО), визначених правил, стандартів щодо них.

На даний момент реальний стан справ на вітчизняному ринку залишається далеко не найкращим. Бо ми, українці, навіть не знаємо, які продукти генетично модифіковані, а які – ні. Навіть міністерства охорони здоров'я та агрополітики не відають, яка частка продуктів в Україні містить ГМО, і звідки ці продукти до нас надходять. Немає і